

Підходи до управління валютними ризиками банківської сфери в сучасних умовах

Віктор Грушко,

*д.е.н., професор, професор, кафедри економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: victorgr@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-6263-2597*

Катерина Рождественська,
*магістрантка кафедри економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: rozhdestvenskarp@krok.edu.ua*

Актуальність дослідження валютного ризику в банківській сфері для України зумовлена економічною та політичною нестабільністю, викликаною війною, енергетичними кризами та зниженням обсягів іноземних інвестицій. Ці фактори спричиняють сильні коливання валютних курсів, які прямо впливають на фінансову стабільність банків. Українська економіка значною мірою інтегрована у світову економічну систему, що зумовлює значну частку банківських операцій в іноземній валюті, особливо в частині інвестицій та зовнішніх позик. У сучасних умовах валютний ризик є одним із ключових аспектів фінансового менеджменту для банків в Україні.

Управління валютними ризиками є одним із ключових аспектів діяльності банків у глобалізованій економіці. Валютні ризики виникають через коливання обмінних курсів, що можуть впливати на прибутковість банку, його капітал та ліквідність. У сучасних умовах, коли геополітична напруженість, економічні кризи та нестабільність на фінансових ринках є частими явищами, розробка ефективних підходів до мінімізації валютних ризиків стає стратегічно важливим завданням для банків.

Основні види валютних ризиків у банківській сфері включають трансакційний, трансляційний та економічний ризики. Трансакційний ризик виникає у ситуаціях, коли обмінний курс валют змінюється між моментом укладання фінансового контракту та моментом його виконання, що може призвести до збитків для банку. Має грошово-потоківий характер, тобто стосується змін у реальних, а не бухгалтерських грошових потоках [1].

Трансляційний ризик стосується необхідності перерахунку фінансових показників у консолідованій звітності, коли банк здійснює операції в різних валютах, що впливає на достовірність звітності та її відповідність міжнародним стандартам. Має ретроспективний характер, оскільки визначається на основі змін валютних курсів і впливає на минулі показники прибутку та капіталу банку.

Економічний ризик пов'язаний з можливістю втрати доходів за майбутніми контрактами через зміну загального економічного стану країн і конкурентоспроможності комерційного банку чи його структури на зовнішньому ринку через суттєві зміни обмінних курсів [2].

Сучасні підходи до управління валютними ризиками банків базуються на поєднанні фінансових, технологічних та організаційних інструментів. Основними методами є хеджування, використання фінансових інструментів, диверсифікація та автоматизація управлінських процесів.

Відповідно до техніки здійснення операцій виокремлюють два види хеджування:

1) короткий хедж, що починається продажем ф'ючерсного контракту та закінчується його придбанням. Цей вид хеджу використовують продавці для захисту ціни майбутнього продажу товару;

2) довгий хедж, що починається придбанням і закінчується продажем ф'ючерсного контракту. Цей вид хеджу використовується покупцями товарів для захисту від зростання ціни на них [3].

Фінансові інструменти хеджування включають: ф'ючерсний контракт – стандартизований договір, що укладається на біржі для купівлі або продажу певної валюти за фіксованою ціною в майбутньому.

Форвардний контракт – позабіржовий договір дозволяє двом сторонам узгодити курс обміну валют для проведення операції на певну дату в майбутньому. Форварди надають гнучкість у виборі умов, але мають меншу ліквідність порівняно з ф'ючерсами.

Опціонний контракт – опціон надає право, але не зобов'язання, купити або продати валюту за заздалегідь узгодженим курсом протягом визначеного часу. Це ефективний спосіб хеджування із можливістю отримати вигоду від сприятливих змін курсу. Опціон по ф'ючерсу – похідний інструмент, що поєднує характеристики опціону та ф'ючерсу. Він надає право укласти ф'ючерсний контракт за заздалегідь визначеною ціною, забезпечуючи додаткову гнучкість та захист від ризику.

Валютний своп – договір передбачає обмін певної суми в одній валюті на рівнозначну суму в іншій валюті з зобов'язанням провести зворотний обмін у майбутньому.

Диверсифікація валютного портфеля є ключовим методом зниження валютних ризиків, який ґрунтується на принципі розподілу активів і пасивів між різними валютами. Це дозволяє банкам зменшити залежність від однієї валюти, яка може зазнати значних коливань через економічні, політичні чи ринкові фактори. Застосування цього підходу сприяє збалансованості фінансової структури банку. Диверсифікація також враховує кореляцію між валютами. Банки обирають валюти, які мають низьку взаємну залежність, щоб мінімізувати ризик одночасного падіння їхньої вартості. Крім того, ефективна диверсифікація вимагає регулярного моніторингу ринків і адаптації портфеля до змін у глобальній економіці.

У сучасних умовах значну роль в управлінні валютними ризиками відіграють технологічні рішення, які дозволяють банкам швидко і точно реагувати на зміну обмінних курсів. Автоматизовані системи моніторингу є потужним інструментом, що забезпечує аналіз поточних ринкових умов у реальному часі.

Ці системи відстежують зміни валютних курсів, оцінюють ризики та формують рекомендації для прийняття управлінських рішень.

Таким чином, можна зробити висновок, що управління валютними ризиками є критично важливим аспектом забезпечення фінансової стабільності банків у сучасних умовах економічної та політичної нестабільності. Використання комплексного підходу, що включає фінансові інструменти, диверсифікацію валютного портфеля та інтеграцію сучасних технологій, дозволяє банкам знижувати вплив валютних коливань, мінімізувати ризики та забезпечувати стійкість фінансової системи. Автоматизовані системи моніторингу значно підвищують точність прогнозів і оперативність реакції, що робить їх невід'ємною частиною ефективного управління валютними ризиками. Впровадження цих методів сприяє адаптації банків до викликів глобалізованої економіки та створює підґрунтя для економічної стабільності в Україні.

Ключові слова: валютний ризик; банківська сфера; хеджування; фінансові інструменти; управління ризиками; економічна нестабільність.

Список використаних джерел

1. Ребрик М.А. Види валютного ризику банку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Харків, 2010. Вип. 1 (8). Ч. 2. С. 56-62.
2. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків»: Постанова Правління НБУ від 15.03.2004 № 104. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/PB04001>
3. Дячук Д.І. Роль хеджування в управлінні валютними ризиками. *Проблеми та перспективи розвитку економіки України: погляд молоді : матеріали конференції. XIII Всеукраїнська науково-практична конференція*. Черкаси, 2021. Ч.2. С. 254-257.